

YÜZ YÜZE ÖĞRETİMDEN UZAKTAN ÖĞRETİME GEÇİŞTE ÖĞRETİM ELEMANLARININ ROL DEĞİŞİMLERİ

Fatma Burcu TOPU*, Özlem BAYDAŞ*, Turgay DEMİREL* & Selçuk KARAMAN*

* Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü,
25240 – Erzurum
burcutopu@hotmail.com

Özet

Uzaktan eğitim uygulamalarının giderek yaygınlaşmasıyla öğreticiler uzaktan dersler de vermeye başlamışlardır. Bu süreçte öğreticiler yeni öğretim süreç ve araçlarıyla karşılaşmıştır. Yüz yüze öğretimden uzaktan öğretime geçiş sürecinin incelenmesi, gelecekteki öğretici eğitimlerinin planlanması açısından önemlidir. Bu araştırmada öğreticilerin uzaktan öğretime geçişteki rol değişimlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu araştırma yeniliklerin yayılması teorisi çerçevesinde bir durum çalışması olarak yapılandırılmıştır. 2010-2011 döneminde ilk defa uzaktan ders veren 8 öğretim elemanı çalışmaya katılmıştır. Araştırma verileri yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılarak toplanmış ve içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırma bulgularıyla yüz yüze eğitimden uzaktan eğitime geçişte öğretim elemanlarının rollerinde; teknoloji kullanımı, derse hazırlık, öğretim motivasyonu, etkileşim ve değerlendirme boyutlarında değişimler olduğu saptanmıştır. Ayrıca öğretim elemanlarının bu süreçte bazı problemlerle karşılaştıkları da ortaya çıkarılmıştır.

Anahtar kelimeler: Web tabanlı uzaktan eğitim, uzaktan eğitim, online öğreticilik

ROLE CHANGES OF FACULTIES IN THE TRANSITION FROM FACE TO FACE TO DISTANCE TEACHING

Abstract

As distance education becomes more prevalent, many instructors begun to give online courses as well. Many of them faced with new process and tools of instruction. It is important to identify the change process of becoming online instructor in terms of designing orientation trainings for online teaching. This study aimed to investigate role changes of faculties in the transition from face to face teaching to online teaching. Diffusion of innovations theory was used as theoretical framework of this case study. The participants were 8 faculty members who gave their first online courses at 2010-2011 academic term. Research data were collected by semi-structured interviews and data were analyzed via content analysis. Findings indicate that faculty members faced role changes in terms of technology usage, preparation for course, teaching motivation, interaction and evaluation. Furthermore, it is emerged that they faced with some problems in this process.

Key words: Web-based distance education, distance education course, online teaching

GİRİŞ

Teknolojinin gelişmesi ile öğrenme/öğretim ortamları zenginleşmiş ve seçenekler artmıştır. Bu ortamlardan biri de “Farklı mekânlardaki öğrenci, öğretmen ve öğretim materyallerinin iletişim teknolojileri aracılığı ile bir araya getirildiği kurumsal bir eğitim faaliyeti” (Gülbahar, 2009) tanımıyla ortaya çıkan uzaktan eğitim(UE) uygulamalarıdır. Uzaktan eğitim son dönemde dikkat çekici bir yükselişe öğrenme yaklaşımları arasında kendine ciddi bir yer edinmiştir (Geray, 2007). Zaman ve mekan konusunda sunduğu esneklik uzaktan eğitim uygulamalarının yaygınlaşmasının önemli nedenleri arasındadır. (Ruzgar, 2004).

Tüm öğrenme ortamlarında olduğu gibi uzaktan eğitim uygulamalarının da başarıya ulaşabilmesi için iyi planlanıp oluşturulması, yönetilmesi ve değerlendirilmesi oldukça önemlidir. Öğreticiler bu süreçte materyal hazırlama, dersleri yürütme ve değerlendirme aşamalarında kilit rol üstlenmektedirler. Ancak bu süreçlerin bir kısmı geleneksel eğitim süreçlerinden oldukça farklıdır. Bu nedenle uzaktan öğreticilerin geleneksel eğitimdeki rollerini ve yeterliklerini uzaktan eğitim ortamlarına göre yeniden gözden geçirmeleri gerekmektedir (Beaudoin, 1990).

Uzaktan eğitim uygulamalarında eğitimcilerin etkili birer öğretici olabilmeleri; çok boyutlu rollere ve çeşitli yeterliklere sahip olmalarıyla ilişkilidir (Dabbagh & Bannan-Ritland, 2005). Bawane & Spector (2009) da uzaktan öğretici rollerini araştırdıkları çalışmalarında alan uzmanı, değerlendirmeci, sosyalliği sağlayıcı, teknolojist, danışman, idareci ve araştırmacı rollerinin öne çıktığını saptamışlardır. Ayrıca Egan ve Akdere (2005)'nin uzaktan eğitici rolleri ve yeterliklerini araştırdıkları çalışmada en önemli uzaktan öğretici rollerinden biri olarak öğrenmeye rehberlik yapma gösterilmiştir. Bununla birlikte uzaktan öğreticilerin teknik alandaki deneyimlerinin de önemli olduğu belirtilmiştir (Beaudoin, 1990). Uzaktan eğitimde görev alan öğreticilerin bu rolleri üstlenebilmeleri için; kişilerarası iletişim kurma ve etkili geribildirim verme, yönetim, destek ve servis alanlarında bilgili olma, takım çalışması yapma, ihtiyaç değerlendirmenin nasıl yapılacağını bilme, öğrenme teknolojileri ve öğrenenler üzerine etkileri konusunda belirli bir bakış açısı sergileme yeterliklerine sahip olmaları gerekmektedir (Dabbagh & Bannan-Ritland, 2005).

Görüldüğü gibi uzaktan öğreticilerin yüz yüze eğitimdekinden farklı rol ve yeterliklere sahip olması gerekmektedir. Uzaktan öğreticiliğe uyum açısından öğreticilerin yüz yüze eğitimden uzaktan eğitime geçişteki bu rol değişimlerinin belirlenmesi gerekir. Sürecin özellikle öğreticiler gözünden değerlendirilmesi kritik önem taşımaktadır. Çünkü yüz yüze eğitim (YYE) uygulamalarına alışmış öğreticiler için uzaktan eğitim uygulamaları bir yenilik olarak algılanmaktadır. Yeniliklerin benimsenmesi ise belirli bir süreci gerektirmektedir (Rogers, 1995).

Bu çalışma ile öğreticilerin uzaktan eğitime geçişteki rol değişimleri belirlenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca çalışmayla öğreticilerin uzaktan eğitim uygulamalarına hazırlıklı olarak katılmalarına ve bu rol değişimlerinden kaynaklanabilecek aksaklıkların önüne geçilmesine katkı sağlanacaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmaktadır.

1. Yüz yüze eğitimden uzaktan eğitime geçiş sürecinde öğretim elemanları ne tür rol değişimleriyle karşılaşmaktadırlar?

- a. Öğretim elemanlarının içerik hazırlamada karşılaştıkları rol değişimleri nelerdir?
- b. Öğretim elemanlarının öğrenci-öğretmen etkileşiminde karşılaştıkları rol değişimleri nelerdir?
- c. Öğretim elemanlarının teknoloji kullanımında karşılaştıkları değişimleri nelerdir?
- d. Öğretim elemanlarının kullandıkları öğrenme/öğretme yöntemlerindeki değişimler nelerdir?
- e. İçeriğin öğrenciye aktarılması sürecinde öğretim elemanlarının motivasyonlarındaki değişim ne yöndedir?
- f. Öğrenci başarı ve performansının değerlendirilmesi aşamasında öğretim elemanlarının karşılaştıkları rol değişimleri nelerdir?

YÖNTEM

Bu çalışma yüz yüze eğitimden uzaktan eğitime geçiş sürecinde öğretim elemanlarının değişen rollerinin detaylı olarak ortaya çıkarılması amacıyla nitel olarak yürütülmüş bir durum çalışmasıdır.

Örneklem

Çalışmanın örneklemini 2010-2011 eğitim-öğretim yılında Atatürk Üniversitesi'nde yer alan 4 uzaktan eğitim programından İlahiyat Lisans Tamamlama Programı'nda 3, Bilgisayar Programcılığı Programı'nda uzaktan eğitim veren 5 öğretim elemanı olmak üzere toplam 8 öğretim üyesi oluşturmaktadır. Örneklem seçimi süresinde amaçsal örneklem yöntemi kullanılarak daha önce yüz yüze eğitim dersleri yürütmüş, şu an aktif olarak uzaktan eğitim dersleri veren öğretim elemanları gönüllülük esasına bağlı kalınarak seçilmiştir.

Veri Toplama Aracı

Verilerin toplanması aşamasında araştırmacılar tarafından çalışmanın amacı ve araştırma soruları göz önüne alınarak hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme rehberi kullanılmıştır. Görüşme rehberi; geçerlik ve güvenilirliğinin sağlanması için 4 akran araştırmacı, 3 konu alanı uzmanı ve 2 Türkçe dil uzmanı tarafından incelenmiştir. Veriler katılımcılarla telefon görüşmeleri yoluyla toplanmıştır. Görüşmeler esnasında verilerin doğru ve güvenilir olması için katılımcıların izniyle ses kaydı yapılmıştır.

Veri Analizi

Verilerin içerisinde saklı olabilecek gerçekleri ortaya çıkarmak için (Yıldırım & Şimşek, 2008) araştırma amacı ve araştırma soruları da dikkate alınarak içerik analizi yöntemiyle veriler analiz edilmiştir. Analiz sürecinde öncelikle ses kayıtları yazı diline çevrilmiş, kodlar oluşturulmuştur. Kodlar kategoriler ve temalar altında toplanarak yorumlanmıştır. Veri analizinden elde edilen bulgular ise, daha kolay

anlaşılması için sayısallaştırılarak tablolaştırılmış, gerekli yorum ve açıklamalarıyla birlikte sunulmuştur. Temalar arasındaki ilişkiler saptanarak veri analizi tamamlanmıştır.

BULGULAR

Veriler ışığında yüz yüze eğitimden (YYE) uzaktan eğitime (UE) geçişte öğretim elemanlarının değişen rolleri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma bulguları, çalışmanın amacı dikkate alınarak alt araştırma soruları çerçevesinde gruplandırılarak sunulmuştur. Buna göre öğretim elemanlarının içerik hazırlama ve aktarma, öğrenci öğretmen etkileşimi, teknoloji ve öğretim yöntemi kullanımı, motivasyon, ve değerlendirme konularındaki rol değişimlerinin olduğu belirlenmiştir. Bu değişimlere ilişkin görüşleri Tablo 1’de özetlenmiştir.

Tablo 1. Öğretim elemanlarının yüz yüze eğitimden uzaktan eğitime geçişte rol değişimlerine yönelik görüşleri

	f	
İçerik Hazırlama ve Aktarma	• YYE’de UE’de içerik hazırlama daha zor ve ciddi bir çalışma gerektiriyor.	6
	• YYE’de bazen planın dışına çıkılabilirken UE’de belli bir plana bağlı kalınıyor.	6
	• YYE’de bilgi ve deneyimi aktarma UE’de göre daha kolay oluyor.	5
	• UE’de YYE’de göre içerik tek tip olarak sunuluyor.	4
	• YYE’de öğrencinin seviyesine göre örnekler ve anlatım detaylandırılabilirken UE’de bu yapılamıyor.	4
	• UE’de YYE’de göre içerik değişmiyor ama sunum şekli çok değişiyor.	3
Öğrenci Öğretmen Etkileşimi	• YYE’de UE’de göre öğrenci öğretmen iletişimi daha çok ve iyi düzeyde oluyor.	6
	• UE öğrencileri YYE öğrencilerine göre daha ilgili ve başarılı oluyor.	3
	• YYE’de anında dönüt alınabilirken, UE’de anında dönüt alınmıyor.	3
	• YYE’de farklı şekillerde (ortamdan, öğretmenden, öğrenciden) öğrenme gerçekleşirken UE’de bu tarz öğrenmeler gerçekleşmiyor.	3
Kullanılan Yöntemler	• YYE’de öğrencinin seviyesine göre yöntemde değişiklik yapılabilirken UE’de öğrencinin seviyesi bilinmediği için bu gerçekleştirilemiyor.	4
	• YYE’de oturmuş bir düzen mevcut ama UE uygulaması yeni olduğu için henüz düzenli bir yapıya bulunmuyor.	2
	• YYE, UE’de göre öğrenme- öğretme yöntemleri açısından geniş bir yelpaze sunuyor.	2
	• YYE’de zaman daha iyi kullanılıyor.	2
Değerlendirme	• UE’de öğretmen-öğrenci etkileşimi tam sağlanmadığı için değerlendirme sağlıklı yapılamıyor.	3
	• UE’de sorular cevaplanırken öğrencilerin dürüst davranıp davranmadığı bilinmiyor.	2
	• UE’de öğrenci görülemediği için değerlendirme amacına tam ulaşamıyor.	2
	• UE’de değerlendirme testleri yeterli düzeyde olmuyor.	2
Motivasyon	• UE ile kendini geliştirmek, yenilemek zorunluluğu hissediliyor.	2
	• UE’de canlı sınıf sisteminin gelişmesiyle motivasyonda artma oluyor.	2
	• UE’de öğrenciden anında dönüt alınmadığı için motivasyon sorunu yaşanıyor.	2

Tablo 1’de öğretim elemanlarının ders içeriğini hazırlama ve aktarmanın YYE’de daha kolay olduğunu, öğrencinin çeşitli yollardan öğrenmeyi gerçekleştirebildiğini, buna karşın UE’de içeriğin belli kalıplara göre aktarıldığını, bu durumun kendilerini içeriği tek tip olarak aktarmaya zorladığını ve iki öğretim tarzı arasında sunum şeklinde farklılıklar olduğunu ifade eden bulgular görülmektedir. Bu konuyla ilgili bazı öğretim üyelerinin görüşleri şu şekildedir:

“YYE’de dersi yavaşlatıp hızlandırabiliyorsunuz. UE’de öyle bir şansınız yok. UE’de belli bir kural var ve ona uymak zorundasınız. Öyle olunca da tabii hoca olarak biz de sıkıntı çekiyoruz (Ö₁).”

“Yüz yüze eğitimde bir kere biz bağımsızız. Yani hangi hafta hangi konuyu anlatacağımız bize bağlı. Ama uzaktan eğitimde dönemin başında ilan etmiş olduğunuz müfredata bağlı olmak durumundasınız. Esneklik payınız yok. Dolayısıyla içerik hazırlama ve hazırlanan içeriğe bağlı kalma konusunda uzaktan eğitim çok daha ciddi ve stresli (Ö₁).”

Tablo 1’de öğretim elemanlarına göre YYE ile UE arasında öğrenci öğretmen etkileşimi açısından farklılıklar olduğuna, YYE’de UE’e göre etkileşimin daha iyi olduğuna, YYE’de öğrenciden anında dönüt alınabiliyorken UE’de alınmadığına, YYE’de farklı şekillerde öğrenmenin gerçekleşebildiğine yönelik bulgulara yer verilmiştir. Bu bulgulara yönelik bazı öğretim elemanlarının görüşleri şu şekildedir:

“YEE’de öğrenciye direk anlattığımız için öğrenci herhangi bir problem olduğunda anlayamadığında anında sorabilme imkânı var. Bizim de anında öğrencinin anlayamadığı kısmı cevaplama imkânımız var. Fakat UE’de şu an için öyle bir imkânımız olmadı (Ö₆).”

“YEE’de öğrenci hoca etkileşimi biraz daha üst düzeyde. Fakat eğer şartlar güzel oluşturulabilirse bence UE’de de YEE’e yakın belki onunla eş değer bir etkileşim sağlanabilir (Ö₅).”

Öğretim elemanlarından elde edilen veriler doğrultusunda YYE ile UE’de uygulanan öğrenme/öğretim yöntemleri arasında farklılıklara ilişkin öne çıkan bulgular Tablo 1’de sunulmuştur. Buna göre; YYE’de öğrenci seviyesine göre kullanılan yöntemlerde değişiklik yapılabildiği, UE uygulamalarında ise öğrenci seviyesi bilinmediği için bu tür yöntem değişikliklerinin yapılamadığı, YYE’de UE’e göre öğrenme/öğretim yöntemlerinde daha fazla çeşitlilik olduğu ve YYE’de yöntemler uygulanırken zamanın daha iyi kullanılabilmesine yönelik bazı öğretim elemanlarının ifadeleri şu şekildedir:

“YEE’de eğitim metodolojisi açısından değişik yöntemleri kullanabiliyorsunuz. Soru cevap, düşündürme, tartışma, müzakere, bu tür şeyler yapılabilir. Ama UE’de böyle bir şey tamamen mümkün değil. Dolayısıyla UE’de herhangi bir yöntem kullandığımız yok. Yazılı metni veriyoruz, okuyorlar. Yani yöntemin kendisinden bile bahsedemiyoruz burada (Ö₈).”

“Arada çok ciddi manada yöntem farklılıkları var. YEE’de yelpaze çok geniş. Yani öğrenciyle karşı karşıya olduğunuz için bir de öğrencinin yapısını gözlemleme imkânınız çok daha rahat olduğu için siz o sınıfa hangi tekniği kullanabileceğinizi kestirebiliyorsunuz. Ama UE’de böyle bir şansınız yok. (Ö₇).”

Öğretim elemanlarının YYE ile UE’i kendi rol değişimleri açısından karşılaştırdıklarında değerlendirme noktasında da farklılıklar yaşadıkları elde edilen bulgular arasındadır. Tablo 1’de öğretim elemanlarının UE uygulamalarında etkileşimin tam olarak sağlanmaması nedeniyle sağlıklı değerlendirmeler yapamadıklarını belirttikleri görülmektedir. Buna göre öğretim elemanlarının, öğrencilerin başarı ve performans değerlendirme sorularını kendi kendilerine mi yoksa yardım alarak mı cevapladıklarını bilememeleri nedeniyle öğrenciye karşı güven sorunu yaşadıkları bu durumun netlik kazanmamasının UE uygulamaları ve öğretim elemanlarının UE’e bakış açılarını olumsuz etkileyeceği öne çıkan bulgular arasındadır. Ayrıca UE öğretim elemanlarının uygulamalarının değerlendirilmesi için hazırladıkları testlerde daha dikkatli olmaya çalıştıkları da ortaya çıkmıştır. Bu bulgularla ilgili bazı öğretim üyelerinin görüşleri şu şekildedir:

“UE’de içerik ve yoğunluk açısından sorularımızda biraz daha seçici olduğumuzu söyleyebilirim. Yüz yüze öğretimde soruları hazırlarken bazen çok özen göstermememden kaynaklanan hatalarım olabiliyor, soru tekrarları olabiliyor. Ama UE’de soruları elbette bir kaç süzgeçten geçirdikten sonra veriyorum (Ö₂).”

“YEE’de öğrenci daha hoca kontrolünde olduğu için hocanın öğrenciyi değerlendirmesi çok daha kolay oluyor, çok daha objektif olabiliyor. Fakat UE’de öğrenciyle hoca etkileşimi çok üst düzeyde olmadığı için yani henüz sağlanmadığı için, belki ileride çeşitli katkılar yapılarak bu sağlanabilir, hocanın öğrenciyi değerlendirmesi de çok sağlıklı olmuyor. Yani sanal ortamda girdiği sınavdan aldığı not üzerinden öğrenciyi hoca değerlendiriyor. Öğrenci ve öğretmen çok fazla bir arada olmadığı için bu değerlendirmenin yüzde yüz doğru mu yanlış mı olduğunu bilemiyoruz (Ö₅).”

Tablo 1’de UE uygulamalarının bazı öğretim elemanlarını kendilerini geliştirmeleri açısından olumlu şekilde motive ettiği, buna bağlı olarak da özgüvenlerini artırdığına yönelik bulgular verilmiştir. Diğer taraftan öğrenciyle etkileşimin az oluşu ile öğrenciden anında dönüt alınamayışın bazı öğretim elemanlarının motivasyonunu olumsuz etkilediği ve kendilerini öğretici olarak göremedikleri de ortaya çıkan bulgular arasındadır. Bu konuyla ilgili bazı öğretim üyelerinin görüşleri şu şekildedir:

“UE bizim bölümümüze kalite getirdi. Kendimizi geliştirmek yenilemek update yapma zorunluluğu hissettik (Ö₁).”

“Doğrusunu söylemek gerekirse UE ile bende ciddi şekilde özgüven gelişti. İlk defa böyle bir sistem üzerinden ders anlatmak, o heyecanı yaşamak, öğrencilere karşı daha dikkatli nasıl konuşacağımızı düşünmek. Bunlar bizim için hep artı konumunda (Ö₂).”

“UE'de motivasyonu etkileyen bazı şeyler var. Nasıl olacak? Nereye gidecek? İnsanlar beğenecekler mi? gibi sorular soruyorsunuz kendinize. Tepkisini alamıyorsunuz öğrencinin. Ama YYE'de anlattığın dersin beğenildiğini, anlattığın dersin amacına ulaştığını hissedebiliyorsun anlık, hemen. UE'de bu çok hissedilmiyor. Yani ben hissedemedim doğrusu. Bu da benim motivasyonumu olumsuz yönde etkiliyor (Ö₅).”

Öğretim elemanlarından elde edilen verilerden ayrıca UE uygulamalarında yapısı gereği daha çok teknolojik alt yapı ve araç gereç kullanıldığı, YYE'de teknolojik araç gereç kullanımının sınırlı olduğunu bulgularına da ulaşılmıştır. Bu duruma yönelik bazı öğretim elemanlarının görüşleri şu şekildedir:

“UE'nin sanki biraz daha ayrıcalıklı olduğunu görüyoruz. Yani en azından böyle bir teknik imkân ile hatlar üzerinden eğitimin yapılabilir olması, hat üzerinden konuşmak, sorular sormak, yazışmalar yapmak, öğrenci psikolojisi açısından belki ayrı bir zevk konusudur. YYE'de ise teknik imkanlar projeksiyon ve bilgisayardan ibaret (Ö₂).”

Araştırmada öne çıkan bulgular göz önüne alındığında YYE'den UE'e geçişte öğretim elemanlarının içeriğin hazırlanması ve aktarımı, öğrenci-öğretmen etkileşimi, kullanılan öğrenme/öğretim yöntemleri, başarı ve performans değerlendirmesi, öğretici motivasyonu ve teknoloji kullanımı konularında yaşadıkları rol değişimlerini farklı açılardan ele aldıkları saptanmıştır. Buna göre bazı öğretim elemanlarının rol değişimlerini olumlu gördükleri, bazılarının ise UE uygulamasının ilk kez yapıyor oluşundan kaynaklanan olumsuz görüşlerinin olduğu belirlenmiştir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Yüzyüze öğreticilikten uzaktan öğretime geçiş sürecinin incelendiği bu çalışmada öğreticilerin uzaktan eğitim uygulamalarında değişik süreç ve rollerle karşılaştıkları görülmüştür (Dabbagh & Bannan-Ritland, 2005; Gülbahar, 2009). Öğretici görüşlerinde bu değişiklikler içerik hazırlama, etkileşim, öğretim motivasyonu, değerlendirme ve teknoloji kullanımı noktalarında yoğunlaşmıştır.

İçerik hazırlama ile ilgili sonuçlara göre öğreticiler UE ortamlarında yoğun bir hazırlığın olduğunu ve farklı türlerde materyal kullanıldığını belirtmişlerdir. Birçok öğretim elemanı içerik hazırlarken çok ayrıntılı ifadeler kullanmak gerektiğini, bu nedenle de içerik hazırlamanın oldukça zahmetli ve yorucu bir iş olduğunu dile getirmişlerdir. Bu bulgu UE uygulamalarında planlı çalışmalar yapılması gerektiği sonucuyla örtüşmektedir. Materyal konusundaki diğer bir farklılık ise öğrencilerin özellikleri ve hazır bulunuşluk seviyelerinin bilinmemesi nedeniyle materyal türlerinde çeşitliliğin sağlanmasıyla ilgilidir.

UE uygulamalarında ortaya çıkan diğer bir farklılık ise etkileşim tür ve seviyesidir. Bazı öğretim elemanları derslerinin yapısı gereği öğrenciler ile birebir etkileşime girerek onların öğrenmelerini kontrol etmeleri gerektiğini düşünmektedirler. Yüz yüze öğretimdeki alışkanlıktan kaynaklandığı düşünülen bu durum öğreticilerin online etkileşimleri benimseme seviyeleriyle ilişkilendirilebilir.

Öğretim elemanlarının UE uygulamalarında farklı öğretim yöntemlerini kullanılabilmeyi istedikleri saptanmıştır. Bu bulgu, Driscoll (2002), Dabbagh ve Bannan-Ritland (2005) 'ın UE uygulamalarında verimli bir öğretim sürecinin geçirilmesi için dersin özelliklerine göre en uygun öğretim metodunun seçilmesine yönelik görüşleriyle paralellik göstermektedir.

Öğretim elemanlarının bir kısmı UE uygulamalarında değerlendirme süreçlerinin farklılaştığını düşünmektedir. Bu konuda öğretim elemanlarının kendilerini tek tip değerlendirme yapmak zorunda hissettikleri ve bu durumun sağlıklı değerlendirmeyi engellediğini düşündükleri ortaya çıkmıştır. Bu bulgular UE uygulamalarında dersin içeriğine, türüne, işleniş şekline göre alternatif değerlendirme uygulamaları yapılması gerekliliğiyle örtüşmektedir. Ancak bu durumun uzaktan eğitimin sınırlılığından ziyade uzaktan değerlendirme konusundaki bilgi ve anlayışlardan kaynaklandığı düşünülmektedir. Dabbagh ve Bannan-Ritland (2005)'ın da vurguladığı gibi UE uygulamalarında tek tip ölçme değerlendirme yönteminin yerine alternatif ölçme değerlendirme yöntemlerinin kullanılması, öğretimin ne kadar etkili olduğunu ölçme ve öğrenme düzeyini değerlendirme açısından önemlidir.

Çalışmada ayrıca; öğretim üyelerinin bir kısmının yeni öğretim ortamında görev alıyor olmalarının kendilerini heyecanlandırdığı ve kendilerini geliştirmeleri için motive ettiği de saptanmıştır. Bu durum Rogers (1995)'in da belirttiği yeniliklerin adaptasyonu sürecinde sık yaşanan durumlardandır. Diğer taraftan birçok öğretim elemanının UE uygulamalarında öğrencilerden anında geri dönüt alamayışlarının motivasyonlarını olumsuz etkilediğini belirttikleri de ortaya çıkan bulgulardandır. Bu problem yeniliğin tam olarak kabul edilebilmesi için belirli bir sürecin geçmesi gerektiği sonucunu doğurmaktadır.

Çalışmada; Öğreticilerin UE uygulamalarında YZE den daha fazla teknolojik ortam kullanmak zorunda kaldıkları bulgusuna da ulaşılmıştır. Bu bulgu Gülbahar (2009)'ın sanal sınıf gibi ortamlarda, öğretim materyallerini, içeriği aktarmak için teknik destek olarak beyaz tahta gibi diğer bileşenlerle dersleri zenginleştirmenin öğretimin etkisini artıracak ifadesiyle paralellik göstermektedir. Bu süreçte etkili ve amacına ulaşan uygulamalar yapmak için online öğreticilerin teknolojiyi kullanma yeterliklerinin de olması gerektiği sonucuna varılabilir.

Sonuç olarak; UE uygulamalarında içerik hazırlama ve aktarma, öğrenci-öğretmen etkileşimi, öğretme motivasyonu, değerlendirme, kullanılan yöntem ve teknoloji boyutlarında öğretim elemanlarının rol değişimlerinde önemli farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. UE uygulamalarındaki bu farklılıkların göz önüne alınarak uygulamalarda iyi şekilde analiz ve planlama yapılmasının gerekliliği önem taşımaktadır.

Yapılacak çalışmalarda UE uygulamalarında öğreticilerin karşılaştıkları rol değişimleri daha büyük örneklem boyutu ile nicel olarak araştırılabilir. Rol değişimleri ayrıca UE formatı (eş zamanlı ve eş zamansız), ders içerik türü ve öğrenci sayısı gibi boyutlar açısından incelenebilir.

Kaynaklar

- Bawane, J. and J. M. Spector (2009). Prioritization of online instructor roles: implications for competency-based teacher education programs. *Distance Education*, 30(3), 383-397.
- Beaudoin, M. (1990). The instructor's changing role in distance education. *The American Journal of Distance Education*, 4(2).
- Dabbagh, N, & Bannan-Ritland, B. (2005). *Online learning: Concepts, strategies, and application*. Prentice Hall.
- Driscoll, M. (2002). *Web Based Training: Creating E-learning Experiences*, Jossey-Bass/Pfeiffer.
- Egan, T. M. and M. Akdere (2005). Clarifying distance education roles and competencies: Exploring similarities and differences between professional and student-practitioner perspectives. *American Journal of Distance Education* 19(2), 87-103.
- Geray, C. (2007). Distance education in Turkey. *International Journal of Educational Policies*, 1(1), 33-62.
- Gülbahar, Y. (2009). *E-öğrenme*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Rogers, E.M. (1995). *The innovation-decision process. Ch 1 in Diffusion of innovations (4th edition)*. The Free Press. New York. pp.161-202.
- Ruzgar, N. S. (2004). Distance education in Turkey. *The Turkish Online Journal of Distance Education*. (TOJDE), 5(2), 22-32
- Yıldırım, A.ve Şimşek H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (7. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.